

Тавн тō сахалта, нег тō овгн.

(тууль)

Кезанā тавн тō сахалта нег тō овгн баадж. Жагърха хар джол-мта, охтр цоохр үкргн, нег нар кичгн баадж. Зер -- зевн болхва му шорньк угк баадж.

Нег халун удла охтер цоохр үкр деернъ батхн бак -- бак гиг'вад хурад баадг болна. Укртан сананъ зовад халаджат'вад, охтер цоохр үкр деерн хурджасн батхнсийге ташат орхла тавн батхн угад одна.

Эрванъ чидлдан бахтат, тавн тō сахалта, нег тō овгн, "ташхларн тавн батхн алдг кумб" -- гиг'вад цаас бичад салкнд нискадж оркна.

Нисидж йовсн цасиг, байндан баадж өс йадсн, баатртан тесдж өс йадсн, хорн тавн толг'ата хотхр хар мус олдж авад умшна. Эн цаасиг умшчкад: По нанас ик чидлта юмн бас баадг болхв? -- гиг'вад тавн тō сахалта нег тō овгиг хйаг'вад гарна.

Хааг'ва -- хааг'ва йовдж, тавн тō сахалта нег тō овгиг олдж авад сурна: "Ташхларн тавн батхн алдг кун тавт?"

-- Э бив -- гидж хару огна.

-- Тийм болхла нанла марг'а кент? -- гидж сурна.

-- Донн царин махиг бардж идхми -- гидж хорн тавн толг'ата хотхр хар мус келна.

-- Зоб, донн царин мах бардж идцгий -- гидж тавн тō сахалта нег тō овгн келна.

-- Марг'ваг'ан хама кехмб? -- гидж мус сурна.

-- Залу кууна укл өджго эрм цаг'ан кодад -- гидж килдг өс билу -- гидж овгн келна.

Өджго эрм цаг'ан кода орад, тавн тō сахалта нег тō овгн хорн тавн толг'ата хотхр хар мусан дахулдж авад гарна.

Өджго эрм цаг'ан кодад ирад мар'ана мах чанха тулан кергта болад, тавн тō сахалта нег тō овгн тул хааг'вад гарна.

Нег ик ург'ва модна йозурт ирад, тер моднас нег ад'өс авч чад'ларн, шорньк утхан гарг'ьж авад, ург'ва модиг эргулад утхарн малтад баана. Удан болад баахлань ардасн некдж ирад, хорн тавн толг'ата хотхр хар мус, тавн тō сахалта нег тō овгна киджасн кодлмшиг твад, алн'гтрдж сурна: Овгн ю кедж баанат -- гидж.

-- Ю кеджах билэ, неджад ацар зоог'вад баахм биш, өн ург'ва модиг йозуларн сонглад авад одхгов -- гидж тавн тō сахалта нег тō овгн келна.

-- Иим ик модар ю кехв, манд марг'ана мах болг'ьх тулан болхла болхгов -- гигад, хорн тавн толг'ата хотхр хар мус, нег ад хуг'ьлдж авад, тавн тō сахалта нег тō овган дахулад гарна.

Мах чандь, усн уга болад, овгиг хойр утхур огад уснд тавна. Нуурин ковад, ирад ус авчкад, утхурта усан өс дадж чадхларн, тавн тō сахалта нег тō овгн, шорньк утхан гарг'ьж авад, нууриг эргулад малтад сууна.

-- Ю кеджахамт? -- гидж ардасн некдж ирсн хорн тавн толг'ата хотхр хар мус сурна.

-- Ю кеджахула, утхурар зоог'вад надад баахми биш, өн нуриг эргулад малтдж авад однав -- гидж тавн тō сахалта нег тō овгн келна.

-- Тийм ик усар бидн ю кехвдн, манд хойр утхур усна бийн болг'ов -- гиг'вад, хорн тавн толг'ата хотхр хар мус, хойр утхур усан авад, тавн тō сахалта нег тō овган дахулад ирна.

Таха хадрен газрт газрт ганцарн бича йойич,
Газаран өлктэ эндан ухаг'ан бича медулич!

Дэвн дэрин нэгдүгээр чигд гаргчнэ, нэгдүгээр бөгжнэ, дээрн тавн толгата хотхр хар мус илх бөгжнэ гарна. Чигд гаргчнэ тавн уурсы дэвн дэрин нэгдүгээр бөгжнэ илхнэ. Дарунь Тавн тө сахлта, нэг тө өвгнэ илх мах чанад гаргна. Төвштэ махназ суугад амсчагад,

-Давсн уга мах кун бас иддив! - гигад Тавн тө сахлта нэг тө өвгн мусур нүдэн цэялгэд хяакрнэ.

Урднэ аяачисн мус, давс хяагэд гүгэд гарна. Мусиг хэрү иртл, өвгн төвштэ махан энд-тенд бултулад чилачкнэ. Удл уга мус, давс олдж авсн, гүүгэд ирнэ. Омнэснэ,

-Чмаг күлэгэд суухи биш, джилвм нүрэд иддх срявв - гигад, шорнк утха авац мусур цэврнэ. Хөрн тавн толгата хотхр хар мус дегд икэр ййхлэрн, уудэр гархдан адгад, өвгнэ харха хар джолминь. Ылгдх авац гарад гүүнэ. Төдүгнд гарац, джолминь нүзүнэсн мөлтдх хайац, даран гара гүүнэ.

Омнэснэ нэг ик көк чон харгад,

-Мус, мус, аясн-ичсн баядлгатагар хамагас йовдх йовхмт? - гигад сурна.

-Я, энд нэг аггу ик чидлгэ кунлэ марга кенэв гигад, йман йрй авч гарувв - гигад мус ймсхлдж келнэ.

-Юн нүнс, алгд баянэ, нанд заада өглгэ - гигад ик көк чон сурна.

-Йир, аясн ик, өбрддх заацх чадл угав - гигад дөрн тавн толгата хотхр хар мус келнэ.

-Нэ, намаг бийн хайцх гарх гигад йаджхлэ, хоёрн нүзү-нүзүгэн холв-чкад одий - гед сурад баянэ.

Ик көк чонин сурлгнд болад чонар омг авац, Тавн тө сахлта, нэг тө өвгнэс өшэгэн авхар, мус чонла нүзү-нүзүгэн холвдх авац гарад йовнэ.

Эн хойриг аашхинь үзчкэд ййхлэрн, йахв-кеехв гед өвгн хийкрнэ:

-Эртин нанда танилдсн ик көк чон, нанд марга шуугдсн мусиг нөтлгэ ашдида! - гигад.

Өвгнэ эн үг сонсчкэд, мус дорн эргдх авац йееркшн гарад гүүнэ. Сонамр йовсн чон мусин ик шүрунд гелргэн тусад, хоолнь боогдал, нүлнэ цэялдэйд йовнэ. Мус эртин хялэгэд ик көк чонин баядлгэ үзчкэд, "нэ" өвгнцэн нимаг бөрдх өкөр селчкэд, даянд намаг наадлгэ инцэж йовхинь - гигад улм догшар гүүнэ.

Удл уга, гүүгэ-гүүгэ йовдх, хоёрн хоолнь боогдал Укнэ.

Урднэ, Тавн тө сахлта, нэг тө өвгн, дэвн хамган цугтнэ дэрсн, байрта сийхн джиргад бийдг болна.